

ŠTÁTNA ŠKOLSKÁ INŠPEKCIA
úsek inšpekčnej činnosti
Staré grunty 52, 841 04 Bratislava 4

SPRÁVA

**o stave rozvíjania finančnej gramotnosti na gymnáziách
v školskom roku 2014/2015 v SR**

Stav rozvíjania finančnej gramotnosti v školskom roku 2014/2015 kontrolovali školskí inšpektori v **29** gymnáziách (G), čo predstavuje 11,9 % z celkového počtu G v SR, z toho bolo **6** cirkevných a **1** súkromné G. Cieľom bolo zistiť mieru zapracovania Národného štandardu finančnej gramotnosti (NŠFG) do školských vzdelávacích programov (ŠkVP). Hlavnými zdrojmi zistení boli informácie získané hospitáciami, štúdiom dokumentácie školy, rozhovory s riaditeľmi a pedagogickými zamestnancami škôl.

Z celkového počtu kontrolovaných G venovalo **80 %** pozornosť implementácii stratégie vzdelávania vo finančnej oblasti a v oblasti manažmentu osobných financií na rozdielnych úrovniach. Školy zapracovali aktualizovaný NŠFG (tabuľka č. 1) do svojich materiálov buď **komplexne** (48,30 %), **čiasťočne** (41,40 %) alebo **vôbec** (10,30 %).

Tabuľka č. 1: Implementácia tém NŠFG do ŠkVP

P. č.	Kraj	Počet kontrolovaných G	Zpracovanie NŠFG do ŠkVP		
			komplexne	čiasťočne	vôbec
1.	Bratislavský	3	2	0	1
2.	Trnavský	1	1	0	0
3.	Trenčiansky	3	0	3	0
4.	Nitriansky	3	1	2	0
5.	Žilinský	5	3	2	0
6.	Banskobystrický	6	3	1	2
7.	Prešovský	2	2	0	0
8.	Košický	6	2	4	0
9.	SR	29	14	13	3

Zpracovanie a aplikácia tém NŠFG do ŠkVP na G vychádzali z kontinuálneho prepojenia prechodu žiakov zo základných škôl (prvá a druhá úroveň) na G a pokračovania vzdelávania v oblasti finančnej gramotnosti na náročnejšej úrovni (tretia úroveň). Školy postupovali pri implementácii podľa Metodiky pre zapracovanie a aplikáciu tém finančnej gramotnosti do ŠkVP základných a stredných škôl (Metodika). Pripravovali predovšetkým modelové situácie a reálne situácie, s ktorými sa žiaci stretávali alebo budú stretávať v reálnom živote.

Väčšina kontrolovaných G (okrem 3) venovala pozornosť implementácii stratégie vzdelávania vo finančnej oblasti a v oblasti manažmentu osobných financií. V kontrolovaných školách boli využité najčastejšie dva prístupy pre implementáciu NŠFG: boli stanovené spoločné témy, ktoré sa realizovali medzipredmetovo, alebo sa problematika finančnej gramotnosti rozčlenila na časti, ktoré sa priradili k jednotlivým predmetom. G zapracovali NŠFG do ŠkVP formou samostatného dokumentu, do učebných osnov (UO) jednotlivých predmetov, alebo ako prierezovú tému do viacerých predmetov. Zpracovanie NŠFG školy realizovali v predmetoch odporúčaných Metodikou¹, uviedli témy a k nim celkové a čiastkové kompetencie. Niektoré G zapracovali NŠFG čiastočne, UO neobsahovali stanovené témy

¹ slovenský jazyk a literatúra, cudzí jazyk, matematika, informatika, fyzika, chémia, biológia, dejepis, občianska náuka, etická výchova, umenie a kultúra

a nadobudnutie očakávaných poznatkov a zručností žiakmi podľa jednotlivých úrovní, absentovali metódy a formy, pomocou ktorých by sa mali rozvíjať jednotlivé témy a kompetencie finančnej gramotnosti. V Nitrianskom kraji nebolo ani v jednej kontrolovanej škole rozpracovanie NŠFG pre príslušný stupeň vzdelania v súlade s verziou NŠFG 1.1 platnou od 01. 09. 2014 (postupovali podľa staršej verzie 1.0). **Niekoľko škôl² (10,30 %) problematiku NŠFG do ŠkVP neimplementovalo vôbec.**

Pedagogickí zamestnanci pri výbere a **zapracovaní tém, celkových a čiastkových kompetencií** NŠFG do UO predmetov v ŠkVP prihliadali najmä na potrebu žiakov, ale aj absolventov G, získať aktuálne poznatky, zručnosti a skúsenosti pre efektívne riadenie vlastných finančných zdrojov, s cieľom zaistiť celoživotné finančné zabezpečenie samého seba a svojej domácnosti. **Spôsob zapracovania** jednotlivých tém, celkových a čiastkových kompetencií do ŠkVP sa sústredil nielen na vybrané poznatky zadefinované v inovovanom NŠFG, ale aj na rozvoj zručností a skúseností žiakov vo finančnej oblasti v procese gymnaziálneho vzdelávania.

V Trnavskom kraji 1 škola ³ vypracovala NŠFG ako samostatný projekt, v ktorom bol obsah učiva sčasti zapracovaný do UO niektorých predmetov. Obsah tém, celkových a čiastkových kompetencií bol detailne rozpracovaný ako blokové vyučovanie v rámci projektu nadácie PARTNERS. Realizovalo sa v rámci Týždňa globálneho vzdelávania formou prednášok. Žiaci prvých troch ročníkov 8-ročného vzdelávacieho programu absolvovali blokové vyučovanie v rozsahu 6 hodín pod vedením koordinátorky projektu finančnej gramotnosti v škole. Žiaci tried posledného ročníka 4-ročného a 8-ročného vzdelávacieho programu absolvovali kurz Finančná akadémia, ktorý pozostával zo 6 lekcií⁴ zameraných na praktické základy finančného hospodárenia v rozsahu 12 hodín. Školiteľmi boli nezávislí odborníci – finanční poradcovia zo spoločnosti PARTNERS GROUP SK.

Do obsahu vzdelávania bola v UO škôl zaradená **téma č. 2 Finančná zodpovednosť a prijímanie rozhodnutí – čiastková kompetencia č. 6 – Stručné zhrnutie hlavných princípov ochrany spotrebiteľov**, ktorá je v aktuálnych podmienkach trhového hospodárstva pre žiakov veľmi potrebná a dôležitá. Z dôvodu poskytovania čo najaktuálnejších informácií z oblasti spotrebiteľskej výchovy učitelia používali na vyučovacích hodinách a pri príprave na vyučovanie brožúru vydanú Európskou komisiou **Ochrana spotrebiteľa v EÚ – 10 hlavných zásad**⁵. G⁶ v Trenčianskom kraji malo pre potreby vzdelávania učiteľov i žiakov k dispozícii aj ďalší praktický materiál **Aktivity pre spotrebiteľské vzdelávanie**, vydaný v rámci Programu celoživotného vzdelávania Comenius – Vzdelávanie učiteľov pre rozvoj spotrebiteľských kompetencií⁷. V 2 subjektoch⁸ v Košickom kraji nebola čiastková kompetencia č. 6 cielene rozpracovaná.

I napriek tomu, že problematiku spotrebiteľskej výchovy niektoré G priamo nezadefinovali v UO jednotlivých predmetov, žiaci sa s touto problematikou stretávali pri vyučovaní

² G Ivana Horvátha, Ivana Horvátha 14; G A. Sládkoviča, M. R. Štefánika 8, Krupina, G, Štúrova 849, Detva

³ G Ivana Kupca, Komenského 13, Hlohovec

⁴ Bohatí alebo chudobní; Dobrý alebo zlý hospodár; Vlastné bývanie; Život v istote; S istotou do rizika; Pre lepšiu budúcnosť

⁵ 1. Kúpiť možno čokoľvek a kdekoľvek, 2. Ak výrobok nefunguje, pošle sa naspäť, 3. Vysoká úroveň bezpečnosti potravín a iného spotrebného tovaru, 4. Viem, čo jem, 5. Zmluvy by mali byť korektné voči spotrebiteľom, 6. Spotrebiteľia môžu niekedy zmeniť názor, 7. Jednoduchšie porovnávanie cien, 8. Spotrebiteľa nemožno zavádzať, 9. Ochrana počas dovolenky, 10. Účinné odškodnenie pri cezhraničných sporoch

⁶ G, Školská 2, Dubnica nad Váhom

⁷ Ide o príručku pre žiakov vytvorenú v rámci partnerských krajín EÚ s aktuálnymi príspevkami učiteľov z viacerých krajín.

⁸ Cirkevné gymnázium Štefana Mišika, Radničné námestie 278/8, Spišská Nová Ves; Základná škola a gymnázium s VJM – Magyar Tannyelvű Alapiskola és Gimnázium, Ul. Československej armády 15, Moldava nad Bodvou

vo viacerých predmetoch, napr. v mediálnej výchove v 1. ročníku pri témach týkajúcich sa médií, reality šou a reklamy sa vyučujúci zameriavali aj na problematiku spotrebiteľskej výchovy. Podobne sa v predmete umenie a kultúra v maturitnom ročníku žiaci stretávali pri témach o životnom štýle alebo trhu s umením s témou uplatňovania základných práv spotrebiteľov v praxi.

Z kontrolovaných subjektov v Košickom kraji využili 2 G NŠFG na **zavedenie nového vyučovacieho predmetu**. V 1 škole⁹ zaviedli nový predmet *spotrebiteľská výchova* s obsahom korešpondujúcim s NŠFG a v druhej¹⁰ voliteľný predmet *ekonomika*. V inom G¹¹ usporiadali kurz *Správny prístup k osobným financiám* s možnosťou získať certifikát o jeho absolvovaní.

V Trenčianskom kraji na 1 G¹² vyvíjala (v rokoch 2009 až 2012) svoju činnosť v rámci nepovinného predmetu **cvičná firma**, v ktorej získavali žiaci končiacich ročníkov praktické poznatky, zručnosti a skúsenosti z oblasti fungovania služieb, obchodu, predaja, financií, účtovníctva a odvodu daní. Pre kvalitné zabezpečenie vzdelávania v nej škola používala UO neziskovej organizácie Junior Achievement Slovensko. V ďalších 2 G¹³ v Trenčianskom kraji využili NŠFG na vytvorenie **novej témy** v rámci UO vyučovaných predmetov – v jednom G zaradili v predmete matematika vo 4. ročníku nový tematický celok *finančná matematika*, v druhom G vytvorili v predmete *myslím ekonomicky* novú tému o e-shopoch, do ktorej včlenili aj ochranu spotrebiteľa.

Z kontrolovaných škôl len 4¹⁴ subjekty (v Bratislavskom kraji 1 a Banskobystrickom 3) mali určeného **koordinátora finančnej gramotnosti**. Plánované vzdelávanie v oblasti rozvoja finančnej gramotnosti pre pedagogických zamestnancov bolo realizované ojedinele. Ani v jednom ŠkVP neboli požiadavky na kontinuálne **vzdelávanie pedagogických zamestnancov** zamerané na zvyšovanie odbornosti v oblasti finančnej gramotnosti. Podľa vyjadrení riaditeľov škôl boli učitelia oboznámení s NŠFG aj jeho aktualizovanou verziou, ďalšie vzdelávanie prebiehalo prevažne formou samoštúdia materiálov dostupných na internete. V časti kontrolovaných škôl boli učitelia vzdelávaní prostredníctvom vzdelávacích aktivít metodicko-pedagogických centier (MPC). V čase realizácie komplexnej inšpekcie sa niektorí pedagogickí zamestnanci zúčastňovali kontinuálneho vzdelávania s problematikou finančnej gramotnosti, ktoré zabezpečovala nezisková organizácia Junior Achievement Slovensko. Program niesol názov Viac ako peniaze. V 1 G Trenčianskeho kraja boli pedagógovia vyučujúci matematiku prihlásení v minulom období na vzdelávanie organizované MPC, ale vzdelávanie napriek tomu neabsolvovali, lebo ich MPC do vzdelávania nezaradilo. Rovnako sa učiteľ 1 školy¹⁵ v Nitrianskom kraji prihlásil na aktualizčné vzdelávanie realizovanom MPC, do termínu výkonu inšpekcie nebol do vzdelávania zaradený.

Vedúci zamestnanci škôl a kompetentní pedagógovia uvádzali v súvislosti s problematikou implementácie NŠFG do gymnaziálneho vzdelávania využívanie dostupných učebných pomôcok, študijných materiálov a iných prameňov, napr.: **internetové zdroje**¹⁶, **učebnice**,

⁹ Súkromné športové gymnázium, Užhorodská 39, Košice

¹⁰ Cirkevné gymnázium sv. Jána Krstiteľa, M.R. Štefánika 9, Trebišov

¹¹ G Štefana Moyses, Školská 13, Moldava nad Bodvou

¹² Piaristická spojená škola Františka Hanáka, A. Hlinku 44, Prievidza – organizačná zložka Piaristické gymnázium Františka Hanáka, A. Hlinku 44, Prievidza

¹³ G, Ul. 1. mája 905, Púchov; Gymnázium, Školská 2, Dubnica nad Váhom

¹⁴ G Jána Papánka, Vazovova 6, Bratislava; GYM A. Kmeľa, Banská Štiavnica, GYM Detva, G A.H. Škultétyho V. Krtíš

¹⁵ Piaristické gymnázium sv. Jozefa Kalazánskeho, Piaristická 6, Nitra

¹⁶ www.eucitel.cz, www.nbs.sk – Staraj sa o svoje peniaze, www.jasr.sk, <https://www.partnersgroup.sk/den-financnej-gramotnosti-4>, www.viacakopeniaze.sk

publikácie a zbierky¹⁷. Učitelia kontrolovaných G vo svojej pedagogickej praxi aktívne pracovali s metodickými materiálmi: Metodika MŠVVaŠ SR pre zapracovanie a aplikáciu tém finančnej gramotnosti do ŠkVP, metodický materiál organizácie Junior Achievement Slovensko Viac ako peniaze a metodiky dostupné na webových sídlach iných inštitúcií. Riadiaci zamestnanci vytvárali vo svojich školách podmienky pre aktívnu spoluprácu s viacerými bankovými subjektmi, ktoré touto formou využívali možnosť priamo prezentovať žiakom aj pedagógom dôležité informácie a svoje najaktuálnejšie bankové produkty a služby. Pri vzdelávaní žiakov využívali rôzne tlačivá z bánk, poisťovní a daňového úradu.

Kontrolované G v Nitrianskom kraji boli nedostatočne vybavené učebnými materiálmi, pomôckami a metodickými materiálmi stimulujúcimi rozvoj finančnej gramotnosti žiakov. Naopak, všetky kontrolované subjekty v Trenčianskom kraji disponovali primeraným materiálo-technickým vybavením z hľadiska podpory rozvoja finančnej gramotnosti žiakov. Netradične využívali v 1 subjekte¹⁸ v Košickom kraji spoločenskú hru v dvoch jazykových mutáciách Business Master. V tej istej škole zverejnili na svojej webovej stránke interaktívne cvičenia z matematiky zamerané na jednoduché účtovníctvo, výpočet dlhov, úrokov, odvodov a daní.

Podľa vyjadrenia riaditeľov škôl **informácie** pedagogickým zamestnancom k problematike finančnej gramotnosti sprostredkovali na pracovných poradách, čo potvrdili aj vedúci predmetových komisií a učitelia. Žiakom ich poskytovali cez obsah vyučovaných predmetov a formou besied so zamestnancami bánk. Školy informovali primeraným spôsobom svojich žiakov o potrebe aktuálneho finančného vzdelávania najmä realizovanými aktivitami v spolupráci s bankovými a inými finančnými inštitúciami. Niektoré školy využili na tento cieľ prehľadne spracované nástenky. V 3 subjektoch¹⁹ Košického kraja nevenovali žiadnu pozornosť informovanosti žiakov a zákonných zástupcov o problematike finančného vzdelávania. V ostatných školách boli rodičia na plenárnych zasadaniach oboznámení s jej zapracovaním do ŠkVP.

Školy realizovali na podporu a zvýšenie finančnej gramotnosti žiakov viaceré **projekty a aktivity**, podporovali najmä realizáciu besied a prednášok s pracovníkmi bánk. Jedno z kontrolovaných G²⁰ zabezpečovalo v sledovanom období veľa prínosných aktivít pre žiakov i zamestnancov – prezentácia žiakov G na konferencii v Trenčíne pod záštitou MŠVVaŠ SR, podujatia Biojarmok v spolupráci so Zelenou školou, zorganizovanie Dňa finančnej gramotnosti, príprava na realizáciu finančnej olympiády prvýkrát na pôde školy v školskom roku 2014/2015. Pri akvizičných činnostiach realizovala Všeobecná úverová banka a Slovenská sporiteľňa v tejto škole krátke vzdelávania k osobným účtom. Škola spolupracovala aj so spoločnosťou Partners Group SK, ktorá pre žiakov 3. a 4. ročníka zorganizovala cyklus prednášok. V rámci Dňa finančnej gramotnosti sa uskutočnilo online testovanie žiakov na danú tému. V rámci Týždňa globálneho vzdelávania sa okrem toho uskutočnila pre žiakov septimy a 3. ročníka 4-ročného vzdelávacieho programu aj prednáška spojená s besedou s finančnou ombudsmankou. Traja žiaci školy úspešne absolvovali 1. kolo súťaže Generácia Euro o menovej politike, eurozóne, Európskej centrálnej banke a Národnej banke Slovenska (online kvíz). Žiaci školy mali príležitosť v rámci voliteľných predmetov

¹⁷ *Ekonomia pre učiteľov s množstvom zaujímavých a hodnotných ekonomických hier, online učebnica ekonomie, Kvalitný v škole – úspešný v živote, Finančná gramotnosť pre každého, Školský rodinný kalendár finančnej gramotnosti, Pracovné zošity denníka SME, denník SME, učebnica matematiky pre 2.ročník, Prečo je vzduch zadarmo, Zbierka úloh – finančná gramotnosť, CD – finančná matematika pre každého*

¹⁸ *G Štefana Moyses, Školská 13, Moldava nad Bodvou*

¹⁹ *Cirkevné gymnázium Štefana Mišika, Radničné námestie 278/8, Spišská Nová Ves; Súkromné športové gymnázium, Užhorodská 39, Košice; Základná škola a gymnázium s VJM – Magyar Tannyelvű Alapiskola és Gimnázium, Ul. Československej armády 15, Moldava nad Bodvou*

²⁰ *G, Školská 2, Dubnica nad Váhom*

ekonomického vzdelávania, ktoré boli zaradené v učebnom pláne ŠkVP, zapojiť sa aj do projektu Poznaj svoje peniaze – manažment osobných financií.

Závery

Väčšina kontrolovaných subjektov (okrem 3) implementovala Národný štandard finančnej gramotnosti do školských vzdelávacích programov na rozdielnej úrovni. G ho spracovali ako prílohu k ŠkVP, zapracovali ho v predmetoch odporúčaných metodikou, uviedli v nich témy a k nim celkové a čiastkové kompetencie. Do obsahu vzdelávania v učebných osnovách predmetov bola zaradená aj sledovaná téma č. 2 Finančná zodpovednosť a prijímanie rozhodnutí – čiastková kompetencia č. 6 – Stručné zhrnutie hlavných princípov ochrany spotrebiteľov, aktuálna ako pre žiakov gymnázií, tak aj pre ich rodičov. Ojedinele nebola sledovaná téma č. 2 zadefinovaná priamo v učebných osnovách, ale bola súčasťou obsahu vzdelávania v predmete mediálna výchova a v predmete umenie a kultúra. Niekoľko kontrolovaných subjektov využilo Národný štandard finančnej gramotnosti pre zavedenie nového vyučovacieho predmetu, alebo vytvorenie novej témy v rámci učebných osnov vyučovaných predmetov, čím zabezpečovali vzdelávanie žiakov vo finančnej oblasti.

Kontrolované subjekty disponovali primeraným materiálno-technickým vybavením na podporu rozvoja finančnej gramotnosti žiakov (okrem škôl v Nitrianskom kraji). Pedagógovia využívali viaceré dostupné učebné pomôcky, študijné materiály a internetové zdroje a sporadicky sa zúčastňovali vzdelávania (niektorí v čase inšpekcie). Vedúci zamestnanci všetkých kontrolovaných gymnázií zabezpečili na zasadnutiach pedagogických rád informovanie učiteľov k problematike finančného vzdelávania a primeraným spôsobom informovali aj žiakov a ich zákonných zástupcov najmä o aktivitách v spolupráci s bankovými a inými finančnými inštitúciami. Kontrolované gymnáziá realizovali na podporu a zvýšenie finančnej gramotnosti žiakov viaceré projekty a podujatia.

Zlepšenie si vyžaduje najmä dôslednejšie rozpracovanie celkových a čiastkových kompetencií žiakov na aplikovanie poznatkov finančnej gramotnosti v praxi v súlade s aktuálnou verziou Národného štandardu finančnej gramotnosti .

Výrazne pozitívne zistenia

- rôznorodosť mimoškolskej činnosti zameranej aj na rozvoj finančnej gramotnosti
- činnosť záujmových krúžkov v oblasti finančnej gramotnosti
- angažovanosť vyučujúcich pri plnení cieľov NŠFG svojpomocným zhotovovaním učebných pomôcok
- pozornosť venovaná hlavným princípom ochrany spotrebiteľa v rámci 2. témy Finančná zodpovednosť a prijímanie rozhodnutí

Oblasti vyžadujúce zlepšenie

- dôkladnejšie rozpracovanie celkových a čiastkových kompetencií NŠFG s dôrazom na uplatňovanie vedomostí a zručností v praxi
- zefektívnenie spolupráce v rámci metodických združení a predmetových komisií (koordinácia pri zaraďovaní tém do jednotlivých ročníkov)

Opatrenia na odstránenie zistených nedostatkov

Na základe inšpekčných zistení Štátna školská inšpekcia uplatnila voči kontrolovaným subjektom 22 odporúčaní, ktoré sa týkali zabezpečenia zapracovania tém a čiastkových kompetencií finančnej gramotnosti NŠFG do učebných osnov vyučovacích predmetov v zmysle platnej Metodiky pre zapracovanie a aplikáciu tém finančnej gramotnosti do ŠkVP. Časť opatrení bola orientovaná na realizáciu vzdelávania pedagogických zamestnancov, na zabezpečenie informovanosti a materiálno-technických podmienok finančného vzdelávania.

Odporúčania a podnety

Riaditeľom škôl

- venovať zvýšenú pozornosť zapracovaniu tém, celkových a čiastkových kompetencií finančnej gramotnosti NŠFG do učebných osnov vyučovacích predmetov v zmysle platnej Metodiky pre zapracovanie a aplikáciu tém finančnej gramotnosti do ŠkVP
- zvážiť ustanovenie koordinátora pre oblasť rozvíjania finančnej gramotnosti v škole
- kontrolovať stav a úroveň rozvíjania finančnej gramotnosti žiakov
- využiť možnosti, ktoré poskytuje inovovaný NŠFG na vytvorenie nových vyučovacích predmetov alebo nových tém v učebných osnovách predmetov z hľadiska zabezpečenia väčšej podpory rozvoja finančnej gramotnosti žiakov gymnázií

Metodicko-pedagogickému centru

- realizovať naďalej vzdelávanie pre pedagogických zamestnancov v oblasti rozvoja finančnej gramotnosti